

Άγιος Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός

Καταγωγή

Κορυφαία μορφή της Θεολογίας. Καταγόταν από την Άριανζό¹ και ήταν γόνος πλούσιας και ευγενικής οικογένειας. Η μητέρα του, Νόννα ήταν Χριστιανή ενώ ο πατέρας του, Γρηγόριος ήταν αρχικά ύψιστάρσιος². Στόν Χριστιανισμό μυήθηκε λίγο πριν από την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο³, από τους επισκόπους που θα λάμβαναν μέρος στις εργασίες της. Ο Γρηγόριος και η Νόννα αξιώθηκαν να αποκτήσουν σε μεγάλη ηλικία τρία παιδιά: την Γοργονία, τον Γρηγόριο και τον Καισάριο.

Ο Γρηγόριος γεννήθηκε το 328 – 329μ.Χ. και μεγάλωσε στο άνετο και γεμάτο αγάπη περιβάλλον της χριστιανικής οικογένειας. Από νωρίς οι γονείς του φρόντισαν για την μόρφωσή του καλλιεργώντας τον πραιο χαρακτήρα του και την έφεσή του στα γράμματα.

Μόρφωση – σπουδές

Αφού ολοκλήρωσε τις σπουδές στην πατρίδα του κοντά στον Άμφιλόχιο⁴, φοίτησε στις φημισμένες σχολές της Καισάρειας της Καππαδοκίας, της

---

¹ Χωριό κοντά στην πόλη της Ναζιανζού της Μικράς Άσίας.

² Κίνημα –παρακλάδι της ειδωλολατρικής θρησκείας, κατά τό όποιο λατρευόταν ό θεός ως πύρ.

³ Από τό 318μ.Χ. και κυρίως γύρω στό 324μ.Χ. άρχισε να εξαπλώνεται έπικίνδυνα στην Αλεξάνδρεια ή αίρεση του Αρείου. Ωστόσο χάρη στην παρέμβαση του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου, άποφασίστηκε να συνέλθει Σύνοδος στην Νίκαια τό 325μ.Χ. όπου θα συγκεντρώνονταν πολλοί σπουδαίοι θεολόγοι για να άντιμετωπίσουν τό πρόβλημα.

⁴ Θεϊός του, άδελφός της μητέρας του.

Καισάρειας τῆς Παλαιστίνης καί τῆς Ἀλεξανδρείας.⁵Στό διάστημα αὐτό γνωρίστηκε μέ τόν Μέγα Βασίλειο, τόν Μέγα Ἀθανάσιο⁶, ἀρχιεπίσκοπο Ἀλεξανδρείας καί τόν ἀσκητή Μέγα Ἀντώνιο.

Σφοδρή ἐπιθυμία τοῦ ἦταν νά φοιτήσει στήν Ἀθήνα ἡ ὁποία διατηρούσε ἀκόμα τήν φήμη τοῦ πνευματικοῦ κέντρου. Στήν πόλη τῶν σοφιστῶν ἔφτασε τό 350μ.Χ. ὕστερα ἀπό ἓνα ἐπικίνδυνο ταξίδι.⁷

Ἀμέσως μετά τήν ἀφίξή τοῦ ἐκεῖ ὑπέστη τίς συνήθεις δοκιμασίες γιά τούς νέους φοιτητές, τίς ὁποῖες φρόντισε νά ἀποφύγει ὁ φίλος τοῦ Βασίλειος. Στίς περίφημες σχολές τῆς Ἀθήνας δέν παρακολούθησε μόνο ρητορική καί φιλοσοφία ἀλλά καί ἀστρονομία, γεωμετρία καί ἀριθμητική, μαθητεύοντας σέ διδασκάλους ὅπως ὁ Ἰμέριος, ὁ Προαιρέσιος καί ὁ Πρίσκος.

Στό διάστημα τῶν σπουδῶν του στήν Ἀθήνα⁸ ἡ φιλία του μέ τόν Βασίλειο δυνάμωσε καί οἱ δύο συμπατριῶτες συνέστησαν τόν πυρήνα γύρω ἀπό τόν ὁποῖο διαμορφώθηκε ὁ πρῶτος χριστιανικός φοιτητικός σύλλογος.

Ἡ φήμη καί ἡ ἐκτίμηση πού ἀπέκτησε στά χρόνια τῆς φοιτησῆς του φάνηκε μέ τό τέλος τῶν σπουδῶν του, τό 355 - 356μ.Χ. Τότε φοιτητές καί καθηγητές τόν ἔπεισαν νά ἀναλάβει τήν καθηγητική ἔδρα τῆς ρητορικῆς.

Ἐγκατέλειψε τήν Ἀθήνα, σχεδόν κρυφά, τό 359μ.Χ. καί ἐπέστρεψε στήν πατρίδα του, ὅπου ἐγκαταστάθηκε καί βαπτίσθηκε.

---

⁵ Κατά τήν διάρκεια τῶν σπουδῶν του στήν πόλη ἐπισκέφθηκε τά Ἱεροσόλυμα καί τούς τόπους πού πέρασε ὁ Ἰησοῦς.

⁶ Στό τέλος τῆς δεκαετίας τοῦ 340μ.Χ. τά πράγματα στήν ἐκκλησία εἶχαν χειροτερέψει. Ὁ αὐτοκράτορας Κωνστάντιος ὑποστήριζε τούς ἀρειανούς καί ὁ μόνος ἀγωνιστής πού ὑπερασπιζόταν τήν ὀρθόδοξη πίστη ἦταν ὁ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος.

⁷ Στήν διαδρομή ἀπό τήν Αἴγυπτο πρὸς τήν Νότια Ἑλλάδα κινδύνεψαν νά χαθοῦν ἀπό φοβερή τρικυμία. Σώθηκαν μέ τήν βοήθεια τοῦ Θεοῦ καί τίς θερμές προσευχές τοῦ Γρηγορίου.

⁸ Τότε συνάντησε καί τόν Ἰουλιανό, πρίγκιπα καί διάδοχο τοῦ θρόνου (355μ.Χ.), τόν ἐπονομαζόμενο Παραβάτη.

Προετοιμασία

Αρχικά άσκησε την τέχνη του ρητοροδιδασκάλου σύντομα όμως οι περιστάσεις και κυρίως η αξάπλωση του αρειανισμού τον ώθησαν στην σπουδή της θεολογίας. Δεν ήταν βέβαια εύκολο έγχείρημα αφού απαιτούσε συνεχή και απερίσπαστη μελέτη.

Για το λόγο αυτό, το 360 αποφάσισε να αποσυρθεί με τον Βασίλειο στο κτήμα του φίλου του, στον Ίρι ποταμό, όπου μελέτησαν από κοινού θεολογία, συνέγραψαν την «Φιλοκαλία» και προχώρησαν στην σύνταξη μοναχικών κανόνων.⁹

Σέ μικρό διάστημα ο Γρηγόριος αναγκάστηκε να αναχωρήσει από τον Πόντο επειδή ο πατέρας του αντιμετώπιζε προβλήματα αίρετικής φύσεως στο επισκοπικό του έργο¹⁰ και ήταν πλέον απαραίτητος στην περιοχή. Για το λόγο αυτό πείσθηκε να χειροτονηθεί επίσκοπος το 361 – 362μ.Χ.

---

⁹ Παρά την βαθιά φιλία που τους ένωνε και την από κοινού πρόοδο τους στην θεολογία, διαφάνηκε η διαφορά τους. Ο Βασίλειος ύποστήριζε τον ενεργό μοναχικό βίο μέσω των φιλανθρωπικών κοινοτήτων, ενώ ο Γρηγόριος προτιμούσε την αδρανή ζωή του έρημίτη και την μοναχική επικοινωνία με τον Θεό καθώς έρεπε περισσότερο προς την μόνωση και την ήσυχια.

¹⁰ Ο επίσκοπος Γρηγόριος είχε συνυπογράψει κείμενο που περιείχε ασάφειες και έρμηνεύθηκε κακόδοξα. Δημιουργήθηκε σχίσμα στην περιοχή και ακολούθησαν ταραχές και συγκρούσεις. Ως το 362μ.Χ. ο Γρηγόριος κατόρθωσε να συμφιλιώσει τις παρατάξεις αφού έξηγησε τις λεπτές διαφορές και τόνισε την όρθόδοξη πίστη.

Μοναχισμός – ιερωσύνη

Ποιμαντικό έργο στην Καππαδοκία

Οί ευθύνες όμως και οί απαιτήσεις τής επισκοπικής θέσης τόν λύγισαν και κατέφυγε στόν Πόντο. Άνακτώντας τό κουράγιο του μέ τήν βοήθεια του Βασιλείου, επέστρεψε και ανέλαβε τό εκκλησιαστικό έργο στήν Ναζιανζό γιά μία περίπου δεκαετία. Έπωμίσθηκε μέ θάρρος τόσο τό βάρος τής διαχείρισης και τής φιλανθρωπίας όσο και τής διδαχής στήν όποία ή συμβολή του ύπήρξε καθοριστική.

Τότε περίπου αναγορεύθηκε αυτοκράτορας ό Ίουλιανός (ό Παραβάτης), ό όποιος προωθούσε φανερά τόν παγανισμό διώκοντας μάλιστα έπιφανείς Χριστιανούς. Η αντίδραση του Γρηγορίου συνοψίζεται στους Σηλητευτικούς λίγους πού εκφώνησε λίγο μετά τόν θάνατο του αυτοκράτορα και μέ τούς όποιους διαλύει τά σαθρά θεμέλια του έθνικού θρησκευματος και παρουσιάζει τό μεγαλείο τής Χριστιανοσύνης.

Σταδιακά, από τό 364 ως τό 370μ.Χ., ή δράση του έλαβε μεγάλες διαστάσεις. Οί λόγοι πού έγγραφε γιά τούς Ναζιαζηνούς άπευθύνονταν στήν ουσία σέ όλη τήν οικουμένη, ένω παράλληλα ταξίδευε σέ πολλές πόλεις γιά νά ενισχύει τούς όρθοδόξους και κυρίως συμπαραστεκόταν στό δύσκολο έργο του Βασιλείου.¹¹

---

¹¹ Ο Βασίλειος, τό 362μ.Χ., χειροτονήθηκε επίσκοπος Καισαρείας. Η γρήγορη όμως και άποφασιστική δράση του στενοχώρησε τόν μητροπολίτη Καισαρείας Ευσέβιο, μεταξύ τών όποίων δημιουργήθηκε ρήξη. Τότε ό Βασίλειος άποσύρθηκε στόν Πόντο. Δυστυχώς ή κατάσταση γιά τήν όρθοδοξία γινόταν άφόρητη και στό στόχαστρο τών διωκτών ήταν πλέον ή Καππαδοκία, ιδίως ή Καισάρεια. Ο Ευσέβιος ζήτησε τήν βοήθεια του Γρηγορίου, εκείνος όμως άρνήθηκε ύποδεικνύοντας τόν Βασίλειο. Τελικά ό Βασίλειος επέστρεψε στά επισκοπικά του καθήκοντα. Ώστόσο παρουσιάσθηκαν προβλήματα και μετά τόν θάνατο του μητροπολίτη Ευσέβιου (τό 370μ.Χ.) και πάλι μέ τήν βοήθεια του Γρηγορίου, ό Βασίλειος ανέλαβε τό μητροπολιτικό έργο τής περιοχής.

Κατά τό τέλος τῆς δεκαετίας (368 – 369μ.Χ.) ὁ θάνατος τῶν ἀδελφῶν του ἤρθε νά προστεθεῖ στόν δύσκολο ἐπισκοπικό του ἀγῶνα. Παρά τόν πόνο καί τήν θλίψη του δέν ἐγκατέλειψε τό ποιμνιό του, ὥσπου ἀπό τήν κούραση καί τίς φροντίδες ἀρρώστησε καί ἀναγκάστηκε νά ἀποσυρθεῖ.

Τήν ἐποχή αὐτή – περίπου τό 370μ.Χ.- ὁ Οὐάλης¹² ἐπιχείρησε νά διχοτομήσει τήν Καππαδοκία τοποθετώντας δεύτερη ἐπισκοπική ἔδρα στά Τύανα. Ὁ Βασίλειος στήν προσπάθειά του νά ἀντιμετωπίσει τόν κίνδυνο, τοποθέτησε σχεδόν μέ τήν βία τόν Γρηγόριο ἐπίσκοπο Σασίμων.¹³Γιά τόν Γρηγόριο ἡ ἐπισκοπική αὐτή θέση ἦταν ἡ ἀρχή τῶν δεινῶν του, ἀφ' ἑνός διότι δέν ἐπιθυμοῦσε νά ἐμπλακεῖ στήν διαμάχη καί ἀφ' ἑτέρου διότι ὁ φιλήσυχος χαρακτήρας του ἦταν ξένος πρός τίς διοικητικές εὐθύνες. Γιά τόν λόγο αὐτό δέν ἀνέλαβε τά καθήκοντά του στά Σάσιμα, ἐνῶ ὕστερα ἀπό παράκληση τῶν κατοίκων τῆς Ναζιανζοῦ πείσθηκε νά ἐπιστρέψει στήν πατρίδα του.¹⁴

Αὐτή τήν περίοδο ἀνέπτυξε ἔντονη δραστηριότητα στήν περιοχή τῆς Καππαδοκίας ὀργανώνοντας καί στηρίζοντας τούς πιστούς. Τόν κατέβαλε ὅμως ἡ κούραση ὄχι τόσο ἀπό τήν δράση του ὅσο ἀπό τά προβλήματα πού συνεχῶς δημιουργοῦσαν οἱ πιστοί. Γι' αὐτό ἀποτραβήχτηκε σέ μιά ἐρημική τοποθεσία καί ἀφοσιώθηκε στήν προσευχή.

Γύρω στό 374μ.Χ. πέθαναν οἱ γονεῖς του – Γρηγόριος καί Νόννα- ἐκεῖνος ὅμως ἀκούραστος συνέχισε τό ἔργο του στήν ἐκκλησία τῆς Ναζιανζοῦ ἐνεργώντας γιά τήν ἐκλογή ἐπισκόπου στήν περιοχή. Σύντομα ἀντιλήφθηκε ὅτι τό ποιμνιό του τόν προόριζε γιά τήν ἐπισκοπική αὐτή θέση ἀλλά ὁ Ἅγιος ἀποσύθηκε στήν μονή

---

¹² Αὐτοκράτορας πού ὑποστήριζε τόν ἀρειανισμό καί δίωκε τούς Χριστιανούς.

¹³ Μικρό χωριό τῆς περιοχῆς τήν ἐπισκοπή τοῦ ὁποῖου διεκδικοῦσε καί ὁ Ἄνθιμος Τυάνων.

¹⁴ Ὁ Ἄνθιμος συνέχισε νά πολεμᾷ τούς δύο φίλους ὥσπου ἀναγκάστηκε νά ἔρθει σέ συνεννόηση μαζί τους γιά τήν διευθέτηση τῶν ζητημάτων τῆς περιοχῆς.

τῆς Θέκλας στήν Σελεύκεια¹⁵, ὅπου καί πληροφορήθηκε τόν θάνατο τοῦ Βασιλείου.¹⁶

Ποιμαντικό ἔργο στήν Κωνσταντινούπολη

Ἦταν πλέον καιρός νά ἀναλάβει δράση. Ἦδη ἀπό τό τέλος τοῦ 378μ.Χ. σημειώθηκε στήν Κωνσταντινούπολη προσπάθεια ἀντίδρασης πρὸς τό ρεῦμα τοῦ ἀρειανισμοῦ, τό ὁποῖο εἶχε ἐπικρατήσει τά τελευταῖα σαράντα χρόνια.¹⁷ Ὁ Γρηγόριος κλήθηκε¹⁸ νά ὑποστηρίξει αὐτή τήν κίνηση στήν ὁποία εἶχαν συμμετάσχει ὁ Βασίλειος καί ὁ Μελέτιος Ἀντιοχείας.

Ἔτσι τό 379μ.Χ. πῆγε στήν πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας, ὅπου οἱ ἀρειανόφιλοι ἀποτελοῦσαν ὅλο σχεδόν τόν διοικητικό μηχανισμό καί τόν στρατό. Τόν ὑποδέχθηκαν μέ βρισιές, χειρονομίες καί μέλιθοβολισμό. Μέ τήν ὅλη στάση του καί τόν ἀδιάκοπο ἀγῶνα του κατόρθωσε, σέ μικρό διάστημα, νά ἀναστήσει τόν θεῖο λόγο.¹⁹ Ὅμως ἡ ἐποχή ἦταν δύσκολη, ὁ ἀρειανισμός εἶχε σπεῖρει τήν διαίρεση στά μέλη τῆς ἐκκλησίας καί διαρκῶς ἐμφανίζονταν νέες θεολογικές ἀπόψεις καί αἰρέσεις. Ὁ Γρηγόριος κατόρθωνε νά τοὺς συνετίζει καί ἔτσι τό ποίμνιο τῆς ἐκκλησίας πλήθαινε καί οἱ ἀρειανόφιλοι ἀνησυχοῦσαν καί

---

¹⁵ Στήν μονή ὑπῆρχε προσκύνημα. Ἔτσι ἐξαίτιας τῆς φήμης του ὁ Γρηγόριος οὔτε ἐκεῖ βρῆκε τήν ποθητή ἡσυχία καθώς πολλοί τόν ἐπισκέπτονταν γιά νά ζητήσουν συμβουλές καί βοήθεια.

Παρέμεινε ἐκεῖ γιά τρία περίπου χρόνια.

¹⁶ Πολύ ἀργότερα, στίς ἀρχές τοῦ 382μ.Χ., ἐκφώνησε τόν ἐπιπάφιο λόγο τοῦ φίλου του. Μάλιστα θεωρεῖται ὅτι εἰσήγαγε πρῶτος αὐτό τό εἶδος λόγου στήν χριστιανική λογοτεχνία, δίνοντάς του χριστιανικό περιεχόμενο μέ ἔμφαση στήν εὐσέβεια, τήν ἀρετή καί τήν ματαιότητα τῆς παρούσας ζωῆς.

¹⁷ Τότε ἐπιτέθηκαν Γότθοι στήν Ἀνδριανούπολη. Στήν μάχη πού ἀκολούθησε σκοτώθηκε ὁ Οὐάλης. Αὐτό προκάλεσε μεγάλη ἀνακούφιση στοὺς Χριστιανούς καθώς ἡ κατάσταση εἶχε γίνει τραγική, ἰδίως στήν Πόλη.

¹⁸ Ἴσως τό 379μ.Χ. ἀπό τήν σύνοδο τῆς Ἀντιοχείας.

¹⁹ Οἱ πρῶτες λειτουργίες ἔγιναν στό σπῖτι ενός ὀρθοδόξου ἀφοῦ οἱ ἀρειανοί εἶχαν κατάσχει ὅλους τοὺς ναοὺς καί εἶχαν διώξει τοὺς κληρικούς. Ἐπειτα ὁμως παραχωρήθηκε τόπος καί οἱ ὀρθόδοξοι τῆς Πόλης ἔχτισαν μέ αὐταπάρνηση τόν ναό τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας, ὅπου συγκεντρώνονταν τά πλήθη γιά νά ἀκούσουν τό κήρυγμα τοῦ Γρηγορίου.

δημιουργούσαν διαρκώς προβλήματα.²⁰ Δυστυχώς οί μεγάλοι άγώνες και οί φροντίδες του για τήν έκκλησία τόν κούρασαν και έτσι αποφάσισε νά εγκαταλείψει τήν Πόλη. Ο λαός όμως κατόρθωσε νά τόν έμποδίσει αυτή τήν φορά.

Έπιτέλους τόν Νοέμβριο του 380μ.Χ. ο νέος αυτοκράτορας Θεοδόσιος, του παρέδωσε τόν καθεδρικό ναό τής Κωνσταντινούπολης²¹ μέ σκοπό στήν συνέχεια νά του αναθέσει και τήν επισκοπική έδρα. Ο Γρηγόριος όμως άρνήθηκε υποστηρίζοντας ότι ή θέση αυτή ανατίθεται έπειτα από άπόφαση Συνόδου.²²

Τό 381μ.Χ. συγκλήθηκε ή Β΄ Οικουμενική Σύνοδος στήν Κωνσταντινούπολη μέ πρόεδρο τόν Μελέτιο Άντιοχείας, ο οποίος πρωτίστως έσπευσε νά ανακηρύξει τόν Γρηγόριο άρχιεπίσκοπο Κωνσταντινουπόλεως.²³ Στήν Σύνοδο αυτή συμπληρώθηκαν τά υπόλοιπα άρθρα του Συμβόλου τής Πίστεως²⁴ και ο Γρηγόριος ανέλαβε τήν διευκρίνιση πολλών θεολογικών και δογματικών θεμάτων τά όποία είχαν προκύψει. Ωστόσο, παρά τήν θεόπνευστη συνεισφορά του, συχνά είχε νά αντιμετώπισει όρισμένα από τά κακότεροπα μέλη τής Συνόδου πού τόν κατήγορούσαν για νεωτερισμό.

Εύτυχώς ο Άγιος έβρισκε στήριγμα στους έμπιστούς του, τόν Γρηγόριο Νύσσης και τον Άμφιλόχιο Ίκονίου, αλλά πριν από τήν ολοκλήρωση τών

---

²⁰ Τό Μεγάλο Σάββατο του 379μ.Χ. έπιτέθηκαν στον ναό τής Άγίας Αναστασίας, όπου ήταν συγκεντρωμένοι οί πιστοί για νά γιορτάσουν τό Πάσχα, προκάλεσαν σοβαρές ζημιές και κατηγόρησαν τόν Γρηγόριο ως αίτιο τών ταραχών.

²¹ Οί άρεινοί άντέδρασαν έντονα ίδίως στήν άπόφαση του αυτοκράτορα νά παραδώσει όλους τούς ναούστούς όρθοδόξους. Προχώρησαν μάλιστα σέ άπόπειρα δολοφονίας έναντίον του Γρηγορίου.

²² Ήταν καιρός νά άρχίσουν οί έργασίες τής Συνόδου. Έτσι ο Γρηγόριος άρχισε τίς συζητήσεις μέ τούς όμοιουσιανούς και τούς πνευματομάχους πού θά λάμβαναν μέρος, προσπαθώντας νά τούς άποδείξει τίς θεολογικές αλήθειες, καθώς ή Σύνοδος είχε μεγάλη σημασία για τήν ένότητα τής Έκκλησίας.

²³ Ύστερα από μικρή άντίσταση ο Γρηγόριος δέχτηκε, αναλογιζόμενος τί μπορούσε νά προσφέρει στήν όρθόδοξη πίστη από τήν θέση αυτή.

²⁴ Στήν Α΄ Οικουμενική Σύνοδο, τό 325 στήν Νίκαια είχαν όρισθεί τά έπτά πρώτα άρθρα του Συμβόλου τής Πίστεως.

επίσημων έργασιών τῆς Συνόδου πέθανε ὁ Μελέτιος καί ἔτσι ἡ προεδρία ἀνατέθηκε στὸν Γρηγόριο, παρὰ τὰ προβλήματα ὑγείας πού ἀντιμετώπιζε.²⁵

Δυστυχῶς δὲν ἄργησαν νά φανοῦν νέα σύννεφα στὸν ἐκκλησιαστικό οὐρανό. Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Μελετίου Ἀντιοχείας, ὁ Γρηγόριος πρότεινε νά ἀναγνωρισθεῖ ὡς πρόεδρος τῆς Συνόδου, ὁ ἐπίσκοπος Παυλῖνος, ὁ ὁποῖος ἐκπροσωποῦσε τὴν αὐστηρὴ μερίδα ἀλλὰ ἡ πρότασή του δυσaráεστησε τοὺς μετριοπαθεῖς. Βλέποντας τὶς ἀντιδράσεις ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς καί κουρασμένος ἤδη ἀπὸ τὴν πολυτάραχη ζωὴ του, ἀποφάσισε νά ἀποχωρήσει ἀφοῦ πρῶτα ἐκφώνησε τὸν συγκινητικό Συντακτῆριο λόγο του.

Ἀποσύρθηκε στὴν Ἀριανζό. Ἐκεῖ διέμεινε ἀρκετὸ χρονικὸ διάστημα ἀρνούμενος νά συμμετάσχει στὶς ἀπόπειρες σύγκλησης Συνόδου, ἀκόμα καί στὴν Σύνοδο πού συγκάλεσε ὁ Μέγας Θεοδόσιος στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ 382μ.Χ. Ἀντίθετα πρόσφερε πρόθυμα τὶς ὑπηρεσίες του στὴν ἐκκλησία, ἰδίως κατὰ τὴν ἐμφάνιση τῶν Ἀπολιναρίων, τοὺς ὁποῖους πολέμησε μὲ τὸν πύρινο λόγο του.

Τὸ 384μ.Χ. ἀποτραβήχθηκε στὴν Καρβάλη²⁶ ζῶντας ἀσκητικὰ σὲ ἓνα μικρὸ κτῆμα. Ὡστόσο ἀκόμα καί ἐκεῖ τάραξε τὴν ἡσυχία του ὁ Οὐλεντινιανὸς μὲ τὴν ἴδρυση τῆς γυναικεῖας μονῆς στὴν περιοχὴ.

Γι' αὐτὸ ἀναγκάστηκε νά φύγει καί ἀπὸ τὴν Καρβάλη ψάχνοντας γιὰ ἓναν πιὸ ἔρημο τόπο ὅπου δὲν θὰ τὸν ἐβρίσκει κανεὶς. Στὸ μέρος πού διάλεξε ἔδωσε τὶς τελευταῖες μάχες φροντίζοντας κυρίως γιὰ τὴν ἐξύψωση τοῦ πνεύματος του πρὸς τὸν Κτίστη παρὰ γιὰ τὸ ἀρρωστο καί καταπονημένο σῶμα του.

Πέθανε τὸ 391 σὲ ἡλικία 62 ἐτῶν.

---

²⁵ Τότε μὲ διαθήκη του, παραχώρησε καί τὸ τελευταῖο τμῆμα τῆς μεγάλης περιουσίας πού εἶχε κληρονομήσει, στὴν ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας καί σὲ ἰδύματα.

²⁶ Ἀργότερα γιὰ πολλὰ χρόνια τὴν περιοχὴ κατοίκησαν Ἕλληνες ἐνθουμούμενοι τὴν παράδοση τῆς ἀσκητείας τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου.

Ἡ ἐκκλησία γιά νά τόν τιμήσει τόν ὀνόμασε «Θεολόγο» ὄχι μόνο γιατί ἔφτασε σέ πολύ ὑψηλά ἐπίπεδα θεολογικῆς σκέψης ἀλλά καί γιά τήν ἰδιομορφία τῆς θεολογίας του καί τόν ἰδιαίτερο τρόπο νά θεολογεῖ στούς ἀκροατές του.

Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται στίς 25 καί στίς 30 Ἰανουαρίου μαζί μέ τῶν ἄλλων δύο ἱεραρχῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καί τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

Συγγραφικό ἔργο

Ὁ Γρηγόριος θεωρεῖται ἕνας ἀπό τούς λογοτεχνικότερους Πατέρες τῆς ἐκκλησίας. Εἶχε μελετήσει τό μεγαλύτερο μέρος τῆς κλασσικῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας καί ἡ γλώσσα τῶν ἔργων του ποικίλει ἀνάλογα μέ τό εἶδος γραφῆς πού ἀκολουθεῖ. Κατά βάση μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ποιητική καθώς ὁ Γρηγόριος ἦταν κυρίως ποιητής. Τά ἔργα του χωρίζονται σέ τρία εἶδη:

- τούς λόγους - ὁμιλίες
- τίς ἐπιστολές
- τά ποιήματα

Ἡ μεγάλη θεολογική καί λογοτεχνική ἀξία τῶν ἔργων του τά καθιστοῦν ἀντικείμενο μελέτης καί σχολιασμοῦ ὡς σήμερα.

Βιβλιογραφία

- Ματθαίου Λαγγή, Μέγας Συναξαριστής τῆς Ἐκκλησίας
- Γρηγορίου Θεολόγου, Ἄπαντα τὰ ἔργα, τόμος 1, εἰσαγωγή Παναγιώτου Χρήστου, Πατερικές ἐκδόσεις «Γρηγόριος ὁ Παλαμάς», Θεσσαλονίκη, 1975.
- Στυλιανοῦ Παπαδοπούλου, Ὁ πληγωμένος αἰτός (Γρηγόριος ὁ Θεολόγος), Ἀποστολική Διακονία, ἐκδοση ε΄, Ἀθήνα, 1991.
- Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό, τόμος 3, λήμμα Γρηγόριος Ναζιανζηνός ὁ Θεολόγος, σελίδα 207, Ἐκδοτική Ἀθηνῶν, 1990.

Σοφία Θεοδωροπούλου